

Πορεία μεταμορφώσεως ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ

«Ἀνάγνωση» μιᾶς εἰκόνας τοῦ ἁγιογράφου Εὐσταθίου Κ. Γιαννῆ

(Κοσμεῖ τὸ Πρόγραμμα τῆς Ἡμερίδος: *Τὸ Πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ*, Ἰωάννου 3,8· Ἱ. Μονή Πεντέλης, 16 Ἰουνίου 2011)

Ἡ ὀρθόδοξη Εἰκόνα, κατὰ τὴν Παράδοσή μας, ἀποτελεῖ εἰκαστική θεολογική γλῶσσα μὲ συγκεκριμένους κώδικες, ἢ γνώση τῶν ὁποίων μᾶς παρέχει τὴ δυνατότητα ἀποκωδικοποίησης καὶ «ἀνάγνωσής» τῆς. Μὲ βάση τὴν παραδοχὴ αὐτή, θὰ ἐπιχειρήσουμε νὰ «διαβάσουμε» ἐν συντόμῳ τὴν παρούσα «Εἰκόνα», προκειμένου νὰ δικαιολογήσουμε τὸν τίτλο τῆς ὡς «πορείας μεταμορφώσεως ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ». Ἡ προκείμενη, λοιπόν, Σύνθεση, θέλει ὄντως νὰ εἶναι εἰκαστικὴ αἰσθητοποίηση τῆς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι πορείας τοῦ φιλοκαλικοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴ μεταμόρφωση-θέωση.

Ὁ φιλοκαλικὸς, ὅμως, χριστιανὸς ἄνθρωπος, εἶχε ὡς προχριστιανικὸ πρόδρομο τὸν Ἕλληνα ἄνθρωπο τῆς φιλόκαλης ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, μὲ κύριο ἐκπρόσωπο τὸν Πλάτωνα, ὁ ὁποῖος τοποθετεῖται στὴ Σύνθεση ἀριστερὰ μὲ φόντο τὴν Ἀκρόπολη τῶν Ἀθηνῶν, ὡς σύμβολο τοῦ κλασσικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καὶ βέβαια, τὸ ὀπισθεν τοῦ Πλάτωνα δένδρο ἐξεικονίζεται ἄνευ φύλλων, ξερό, γιὰ νὰ δηλωθεῖ ὅτι «τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν» -«ἀπέσβετο καὶ ἄλλον ὕδωρ».

Δεξιά, ἀπέναντι ἀπὸ τὸν Πλάτωνα, εἰκονίζεται ὁ Ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, ὡς εἰσηγητῆς τοῦ ἐν Χριστῷ πλέον φιλοκαλικοῦ ἀνθρώπου, μὲ φόντο τὸ Ναὸ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας -σύμβολο τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ καινοῦ αἰῶνος τῆς Βασιλείας. Καὶ φυσικὰ τὸ ὀπισθεν τοῦ Ἀρεοπαγίτου δένδρο θάλλει, συμβολίζον τὴν «καινὴ κτίση, καὶ τὴν αἰὲ θάλλουσα νέα ἐν Χριστῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι ζωὴ, ὡς ζωὴ ἄφθιτου κάλλους.

Κατὰ τὴν ὀρθόδοξη Παράδοσή μας, «ὁ Θεὸς φῶς καὶ κάλλος ἐστί». Ὁ δὲ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἐμφατικὰ τονίζει, ὅτι ἡ ζωοποιὸς καὶ θεοποιὸς Ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ εἶναι τελικὰ Ἐνέργεια καλλοποιός. Ἐνέργεια ἢ ὁποῖα «καλλύνει καὶ φαιδρύνει τὰ πάντα, τὰ ἀνακαινίζει καὶ τὰ θέτει σὲ μία πορεία ἀπαυστης κίνησης καὶ ἀκατάληκτου κάλλους». Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ κάλλος προσπαθεῖ διὰ τοῦ χρωστήρος του νὰ φανερώσει ὁ εἰκονογράφος. «Οὐ τὸ κάλλος τῆς σαρκὸς τὸ φανταστικόν» (Κλήμης Ἀλεξανδρεύς), ἀλλὰ τὸ ἄρρητο «πρωτόκτιστον» κάλλος, τὸ κάλλος τελικὰ «τοῦ ὡραίου κάλλει παρὰ πάντας ἀνθρώπους», τοῦ Χριστοῦ· «τὴν ὁμορφιὰ πὺ θὰ σώσει τὸν κόσμον» (Ντοστογιέφσκι).

Πάνω ἀπὸ τὸν Ἅγιο Διονύσιο εἰκονίζεται ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς, καὶ ἀπέναντί του ὁ Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος, ὡς ἐκπρόσωποι τῆς ἀπειράριθμης χορείας τῶν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι πορευθέντων καὶ ἀφιχθέντων στὴν προσωπικὴ τους μεταμόρφωση, ὡς μετοχὴ στὸ ἄκτιστο θαβώρειο φῶς τῆς Μεταμορφώσεως, ἢ ὁποῖα καὶ ἀποτελεῖ τὴν κορύφωση τῆς ὅλης φιλοκαλικῆς Συνθέσεως. Ὁ κεντρομόλος φωτισμὸς πὺ καταλάμπει τὰ πρόσωπα καὶ ὁλόκληρη τὴ Σύνθεση ἀποτελεῖ εἰκαστικὴ αἰσθητοποίηση αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς μετοχῆς στὸ ἄκτιστο θαβώρειο φῶς.

Ὅσο γιὰ τὴν παρουσία τῆς κλίμακας πρὸς τὸ ὄρος τῆς Μεταμορφώσεως, ἀσφαλῶς δὲν εἶναι τυχαία. Παραπέμπει στὴν «Κλίμακα» τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, καὶ αἰσθητοποιεῖ εἰκαστικὰ τὴν κατὰ ἀναβαθμοὺς πορεία τοῦ φιλοκαλικοῦ χριστιανοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν «σῶζουσα ὡραιότητα», τὴν «ἀτέλεστη τελειότητα τῶν τελείων» -τὴ θέωση!

Εὐστάθιος Κ. Γιαννῆς

Θεολόγος - Δρ. Παιδαγωγικῆς,
τ. Σχολικὸς Σύμβουλος Θεολόγων

